

บทที่ ๑

บทนำ

ความสำคัญ และ ความเป็นมาของปัญหา

ในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นระดับกลางที่สืบเนื่องมาจากระดับประถมศึกษา และเป็นพื้นฐานจะเตรียมนักเรียนให้เข้าสู่ระดับอุดมศึกษา หรือ อาชีวศึกษานั้น โรงเรียนมัธยมศึกษา นอกจากจะมีหน้าที่ในการให้ความรู้และทักษะทางวิชาการแขนงต่าง ๆ แล้ว ยังมีหน้าที่อีกประการหนึ่งซึ่งจะขาดเสียมิได้เลยก็คือ หน้าที่ในการที่จะช่วยปลูกฝังและพัฒนาจิตใจให้เด็กนักเรียนมีคุณธรรมประจำใจ มีศีลธรรม ขรยธา ตลอดจนมีความประพฤติที่งดงาม สามารถแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการเป็นพลเมืองดี มีวัฒนธรรม สามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลประเภทต่าง ๆ ในสังคมด้วยดี ทั้งนี้ เพราะถือจากหลักความจริงที่ว่า ผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญทางวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว แต่ขาดคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวแล้ว ก็ย่อมจะประสบความสำเร็จในชีวิตได้ยากมาก ฉะนั้น การสอนการ เรียนในโรงเรียนมัศึกษานั้น ครูทุกคนที่สอนทุกวิชาจึงควรจะต้องมีส่วนรับผิดชอบในหน้าที่ดังกล่าวนี้ด้วย แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า การสอนวิชาศีลธรรมเท่านั้นจะช่วยทำหน้าที่นี้ให้สำเร็จลุล่วงได้โดยตรง เพราะเมื่อพิจารณาตามลักษณะของวิชานี้แล้วจะเห็นได้ว่า วิชาศีลธรรมเป็นวิชาที่ครอบคลุมถึงประเพณี กฎหมาย และคำสั่งสอนต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มชนแต่ละกลุ่มหรือแต่ละเชื้อชาติได้ยอมรับกัน และพัฒนาใหม่ขึ้นสืบมา^๒ นอกจากนี้ บทบาทและความสำคัญของวิชาศีลธรรมยังปรากฏอยู่ในคำบรรยายของ พ.ท.ทองคำ ศรีโยธิน ที่โคลงกล่าวไว้

^๑William M. Alexander and Galen J. Saylor. Modern Secondary Education; Basic Principle and Practice. New York: Holt, Rinehart and Winton, 1966, P. 210 - 211.

^๒James Sullivan, "Moral Education" Encyclopedia Americana. Vol. 9, 1957, P. 629 - 631.

ในการอบรมครูสังคัมศึกษา ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างวันที่ ๕ ตุลาคม ถึงวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๔ ว่า "วิชาศีลธรรมเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อสภาวะความเป็นอยู่ของบุคคลและสังคมทุกยุคทุกสมัยเป็นอย่างยิ่ง" แต่ในทางปฏิบัติแล้ว การศึกษาวิชาศีลธรรมจะมีบทบาทและความสำคัญมากน้อยเพียงไรต่อพฤติกรรมของผู้เรียนนั้น ข้อมขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม และอิทธิพลต่าง ๆ ซึ่งอยู่ล้อมรอบตัวเด็ก ซึ่งได้แก่ผู้ปกครอง บิดามารคากลุ่มเพื่อน ตลอดจนครูทุกคนในโรงเรียน โดยเฉพาะครูผู้สอนวิชาศีลธรรม ซึ่งนับว่าเป็นผู้มี ความสำคัญต่อนักเรียนมากที่สุด เพราะเป็นผู้ที่ให้คำสอน และคำแนะนำตักเตือนแก่นักเรียน เพื่อให้เด็กเรียนแสดงพฤติกรรมไปในทางที่ถูกที่ควร อันอาจจะเป็นการช่วยบรรเทาปัญหาต่าง ๆ ทางความประพฤติของเยาวชนที่กำลังถูกวิพากษ์วิจารณ์ไปในทางที่ไม่ดีจากบุคคลทั่วไปได้บ้าง

ถ้าย้อนหลังกลับไปพิจารณาการศึกษาในอดีต ก็ให้เห็นได้ว่า คนไทยมิได้ละเลยการอบรมในค่านศีลธรรมจรรยาเลย เมื่อเยาว์วัย บิดามารคาก็เป็นผู้ให้การศึกษอบรมทางบ้าน ทำหน้าที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลาน เมื่อเจริญเติบโตขึ้น การศึกษาของเด็กจึงเปลี่ยนจากบ้านไปยังวัด ซึ่งในประวัติการศึกษาทั้งทางตะวันออกและตะวันตกก็ยอมรับกันแล้วว่า การศึกษาเริ่มมาจากวัด โดยมีพระเป็นอาจารย์^๓ ที่สอนทั้งวิชาการ และ เป็นผู้อบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยาให้แก่ศิษย์ด้วยโดยตรง ทำให้เด็กชายสมัยก่อนใกล้ชิดกับพระ และ ศาสนามากขึ้นกว่าในสมัยปัจจุบัน นอกจากนี้ การสอนศีลธรรมยังแฝงอยู่ในรูปของวรรณคดีไทย ที่เรียนเรียงขึ้นในสมัยต่าง ๆ หลายเล่ม ที่มุ่งจะสอนให้ประชาชนมีความประพฤติดี มีศีลธรรม ไม่กล้ากระทำความผิด และ กลัวเกรงต่อบาปที่จะเกิดขึ้น หนังสือเหล่านั้นได้แก่ ไตรภูมิพระร่วง สุภาษิตพระร่วง มหาชาติคำหลวง และ พระมาลัยคำหลวง เป็นต้น การสอนศีลธรรมได้ดำเนินต่อมาจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งเริ่มจัดให้มีการศึกษาขึ้นในโรงเรียน และ มีการสอนวิชาศีลธรรมอยู่ในรูปของวิชาจรรยาบ้าง^๔

^๓กระทรวงศึกษาธิการ . ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ . พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา , ๒๕๐๗ . หน้า ๒ .

^๔ Ibid. หน้า ๓๒๓

ธรรมจริยาบ้าง โดยจัดรวมอยู่ในการศึกษาประเภทสามัญศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาที่ทุกคนควร
จะเรียนรู้ไว้ในการดำเนินชีวิต ต่อมาในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๔๗๔ จึงได้เปลี่ยนชื่อมา
เป็นวิชาศีลธรรม ซึ่งเป็นวิชาที่มีความสำคัญอยู่ทุกสมัย โดยเฉพาะตั้งแต่หลังสงครามโลก
ครั้งที่ ๒ ซึ่งเป็นระยะที่ประชาชนขาดความเอาใจใส่ในเรื่องศีลธรรมจรรยา ฉะนั้น ในการ
ตั้งวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่พยายามจะจัดให้สอดคล้องกับแนวโน้มของสังคมแต่ละสมัยจึง
เห็นควรให้มีการศึกษาทางด้านศีลธรรมจรรยาเป็นอันดับแรกในบรรดาองค์ ๔ ของการศึกษา
ดังปรากฏอยู่ในความมุ่งหมายของแผนการศึกษาชาติปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน
มีใจความดังนี้ ".....ในการจัดการศึกษานั้น ให้จัดเพื่อสนองความต้องการของสังคม
และบุคคล โดยให้สอดคล้องกับแผนเศรษฐกิจ และ แผนการปกครองประเทศ โดยจัดให้มี
ก. จริยศึกษา ให้มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีหิริโอตตัปปะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่า
ประโยชน์ส่วนตัว"^๕

แม้ว่าแผนการศึกษาชาติจะเล็งเห็นความสำคัญของศีลธรรมจรรยา กระทรวง
ศึกษาธิการได้จัดหลักสูตรการสอนวิชาชั้นต้น ทางโรงเรียนจะปฏิบัติตามและอบรมอย่างใกล้ชิด
กับนักเรียนแล้วก็ตาม แต่ในปัจจุบันการคมนาคมสะดวกสบายและรวดเร็วยิ่งขึ้น ทำให้ความ
สัมพันธ์ของไทยกับประเทศทางตะวันตกใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงได้รับอิทธิพลของความเจริญ
ก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีแขนงต่าง ๆ ตลอดจนวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในประเทศ
มากขึ้น เป็นลำดับ ฉะนั้น แบบอย่างต่าง ๆ ที่มาจากตัวบุคคล ภาพยนต์ รูปภาพ และสื่อมวลชน
อื่น ๆ จึงมีอิทธิพลที่ทำให้แนวโน้มของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้าน
ความรู้สึกนึกคิด และ ความประพฤติกองเยาวชน ดังตัวอย่างที่เห็นได้จากการแต่งกาย รสนิยม
เกี่ยวกับดนตรี และการสมาคมของเยาวชนไทยในปัจจุบัน ที่หันไปนิยมประเพณีและวัฒนธรรม
ตะวันตกมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ห่างเหินจากวัฒนธรรมและประเพณีไทยที่มีความละเอียด
อ่อนและนุ่มนวลกว่า รวมทั้งเป็นสิ่งที่ปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมายิ่งขึ้น ฉะนั้นผู้วิจัยจึงเกิดความคิดว่า

^๕Ibid. หน้า ๓๓๕

น่าจะได้มีการหาทางแก้ไขปัญหาคังกล่าวเสียแต่เนิ่น ๆ ในระยะที่เด็กกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นระยะที่ครูสามารถจะทำการอบรมสั่งสอน และปลูกฝังคุณธรรมต่าง ๆ ได้ง่ายกว่าการศึกษาในระดับที่สูงไปกว่านี้ และวิธีหนึ่งที่ทางโรงเรียนมัธยมศึกษาและครูพอจะมีทางช่วยได้ก็คือ ช่วยให้การสอนวิชาศีลธรรม มีความหมายและมีคุณค่าเป็นที่น่าสนใจแก่ผู้เรียนมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมโดยทั่วไปว่า เท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ได้มีการดำเนินการเรียนการสอนไปได้เพียงใด ครูผู้สอนมีวิธีการอะไร แบบใดที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และหลีกเลี่ยงต่อการกระทำผิดต่าง ๆ ในการสอนครูผู้สอนได้ใช้วิธีการสอนแบบใหม่อย่างไรบ้าง ที่จะสามารถวัดผลการสอนของตนได้ ตลอดจนช่วยให้นักเรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนวิชานี้ นอกจากนั้น ยังต้องการที่จะสำรวจความคิดเห็นและปัญหาต่าง ๆ ที่ครูและนักเรียนประสบในการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม ทั้งนี้ เพื่อจะได้เป็นแนวทางให้ผู้บริหารการศึกษาและผู้ที่มีส่วนในการวางหลักสูตร ได้ตระหนักถึงวิถีทางในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม ซึ่งเป็นวิชาที่ครูและนักเรียนส่วนมากเมื่อนำมา ให้คิดและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันอาจจะเป็นผลสะท้อนที่ติดต่อพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในค่านต่าง ๆ ต่อไปนี้

๑. ศึกษาข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการสอนวิชาศีลธรรมในปัจจุบัน ซึ่งหมายรวมถึงการศึกษาในสิ่งต่อไปนี้คือ

ก. ลักษณะทั่วไปของครูผู้สอน ในด้านเพศ อายุ วุฒิ ตลอดจนประสบการณ์ในการสอนวิชาศิลปะ

ข. วิธีการสอนที่ครูนิยมใช้อยู่เสมอในการสอนศิลปะ

ค. กิจกรรมที่ประกอบการสอน รวมทั้งกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ครูและนักเรียนร่วมกันจัดขึ้น เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนวิชานี้

ง. อุปกรณ์การสอนและหนังสืออุเทศที่ครูและนักเรียนใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม นอกเหนือจากหนังสือแบบเรียน

จ. การวัดและประเมินผลการสอนของครู

ฉ. หลักสูตร ประมวลการสอน และ หนังสือแบบเรียนที่ครูและนักเรียนกำลังใช้ดูว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด และควรมีการคิดเปลี่ยนแปลงปรับปรุงในด้านใดบ้าง

๒. สำรวจปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนวิชาศิลปะในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

๓. สำรวจความคิดเห็น และ ข้อเสนอแนะ ของครูและนักเรียน เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอนศิลปะให้ดีขึ้นและน่าสนใจยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้เป็น ครูที่กำลังทำการสอนวิชาศิลปะอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพระนครและธนบุรี ในปีการศึกษา ๒๕๑๒ จำนวน ๗๕ คนและเป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนดังกล่าว จำนวน ๓๒๕ คน รวมประชากรที่เป็นครูและนักเรียน ๔๐๐ คน

โรงเรียนที่ใช้ในการวิจัย เป็นโรงเรียนรัฐบาลทั้ง ๓ ประเภทคือ โรงเรียนชาย โรงเรียนหญิง และโรงเรียนสหศึกษา ที่มีการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คือ มัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึง มัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๓๐ แห่ง

ความจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นความแม่นยำและความเชื่อถือได้ของคำตอบ จึงขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้ตอบเป็นอย่างมาก จะตอบได้จริงใจแค่ไหน ตรงกับความ เป็นจริงในขณะปฏิบัติการเพียงไร นอกจากนั้น ยังขึ้นอยู่กับแบบสอบถามด้วยว่า จะเชื่อถือได้แค่ไหนและแม่นยำเพียงใด

คำจำกัดความ

วิชาศีลธรรม เป็นวิชาที่ว่าด้วยศีล และ ธรรม คือเกี่ยวกับข้อที่ควรยกเว้นและข้อที่ควรปฏิบัติ^๖ เป็นวิชาหนึ่งที่มีอยู่ในหมวดวิชาสังคมศึกษา จัดให้มีการสอนขึ้น เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนมีความเข้าใจซาบซึ้งในคุณค่าทางศีลธรรม วัฒนธรรม และ ปฏิบัติตามด้วยความจริงใจ นอกจากนั้นยังเป็นวิชาที่สอนควบคู่ไปกับการสอนธรรมะและหลักทางศาสนาอีกด้วย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปเป็นหลักในการปฏิบัติตนในชีวิตได้ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ศีลธรรม หมายถึง ความเจริญทางด้านจิตใจของมนุษย์อันแสดงออกหรืออาจจะแสดงออก เป็นความประพฤติหรือการกระทำอันมีผลกระทบกระเทือนถึงบุคคลอื่น แต่ละสังคมจะเน้นหนักในคุณธรรมบางอย่างแตกต่างกันตามกาลสมัย^๗

โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึงโรงเรียนที่มีการสอน ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑, ๒, และ ๓ ในจังหวัดพระนครและธนบุรี ที่เป็นโรงเรียนรัฐบาล ทั้งโรงเรียนชาย โรงเรียนหญิง และ โรงเรียนสหศึกษา

^๖ สุมม อมรวิวัฒน์. "การสอนศีลธรรม" บันทึกคำบรรยายวิชาสังคมศึกษา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๘. หน้า ๑๖๘.

^๗ บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. "ประมวลข้อคิดเห็นเกี่ยวกับจริยศึกษาจากบุคคลและบทความในหนังสือพิมพ์" รายงานการสัมมนาว่าด้วยจริยศึกษา ณ ศาลาสันติธรรม พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๕. พระนคร: กองเผยแพร่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๐๕. หน้า ๒๕.

วิธีดำเนินงาน

ผู้วิจัยได้กำหนดการดำเนินงาน และ การรวบรวมข้อมูลไว้เป็นลำดับขั้น ดังนี้

๑. สุ่มตัวอย่างโรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากนั้นจะไปประชากรที่เป็นครูสอนวิชาศีลธรรม ในโรงเรียนที่ได้สุ่มไว้ทุกคน เพราะจำนวนครูที่สอนวิชานี้มีอยู่จำกัด จึงได้ครูมารวมทั้งสิ้น ๗๕ คน ส่วนประชากรที่เป็นนักเรียนนั้น จะใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายเช่นเดียวกัน และได้นักเรียนมาทั้งหมด ๓๒๕ คน
๒. สร้างแบบสอบถามเป็น ๒ แบบ คือ แบบให้เลือกตอบ (Multiple Choice) และแบบปลายเปิด (Open - End)
๓. นำแบบสอบถามที่สร้างแล้ว ไปทดสอบประชากรที่ได้เลือกไว้แล้ว ๑๐ คน จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ทำ Tryout แล้วมาวิเคราะห์ค่าตอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
๔. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่ต้องการจะศึกษา และ เก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง
๕. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับกลับคืนมาแล้ว โดยคิดค่าตอบส่วนใหญ่เป็นร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง และแปลความหมายของค่าสถิติที่ได้จากผลการวิเคราะห์

คุณค่าของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ จะมีประโยชน์ต่อบุคคลากรฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

๑. ครู และ นักเรียน เป็นบุคคลที่จะได้รับประโยชน์โดยตรงจากการวิจัยนี้ เพราะเป็นการวิจัยที่ได้ชี้ให้เห็นข้อเท็จจริง รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการสอนวิชาศีลธรรม ที่ดำเนินอยู่ในโรงเรียนขณะนี้ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะหลาย ๆ ด้านที่จะช่วยให้ครูและนักเรียน เริ่มต้นตัวต่อการ เรียนการสอนวิชานี้ขึ้นบ้าง และเล็งเห็นวิถีทางในการแก้ไขและขจัดปัญหาต่างๆ

เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมให้มีผลดีขึ้นและน่าสนใจมากขึ้น รวมทั้งสามารถที่จะนำความรู้จากวิชานี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

๒. นักการศึกษา และ ผู้บริหารทางการศึกษา สามารถที่จะใช้ผลของการวิจัยนี้ไปประกอบการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ประมวลการสอน และ หนังสือแบบเรียนวิชาศีลธรรม ให้ดียิ่งขึ้น เพื่อสนองความต้องการของครูและนักเรียน

๓. ผู้บริหารโรงเรียน สามารถจะนำผลของการวิจัยนี้ไปประกอบการพิจารณาในการจัดหาคุศลากรที่เหมาะสมต่อการสอนวิชาศีลธรรมมากที่สุด โดยคำนึงถึงความถนัดและความสามารถของบุคคลเป็นสำคัญ

๔. สถาบันฝึกหัดครู สามารถจะนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรของการฝึกหัดครูและการฝึกฝนผู้ที่จะเป็นครูสอนหมวดวิชาสังคมศึกษาให้จริงจังยิ่งขึ้น เพื่อจะได้ผลิตครูที่มีสมรรถภาพในการสอนวิชาศีลธรรมซึ่งเป็นวิชาหนึ่งในหมวดสังคมศึกษาคด้วย

๕. นักวิจัยทางการศึกษา โดยเฉพาะผู้ที่มีความสนใจทางด้านวิชาสังคมศึกษา ก็สามารถจะใช้ผลของการวิจัยเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า และวิจัยต่อไป

๖. ผู้วิจัยเอง ในฐานะที่จะเป็นครูสอนวิชาสังคมศึกษาในอนาคต ก็ย่อมจะได้รับประโยชน์จากการวิจัย ครั้งนี้เป็นอย่างมาก และจะพยายามหาทางปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนวิชานี้ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป